

Opinieartikel geplaatst in de Staatcourant en Dagblad de Limburger, oktober 2002.

Een einde aan de liberalisering in de landbouw als compromis!

- Op weg naar een compromis tussen Europese landbouw-, internationale solidariteits-, milieu-, en financiële belangen

Kern van dit compromis is een drastische hervorming van de liberalisering zoals die nu wordt geregeld binnen het Agreement on Agriculture binnen de WTO. Dit AoA is ook uitgangspunt van het huidige EU-beleid, en van de voorstellen die EU-Commissaris Fischler van landbouw heeft gedaan via zijn mid-term review in juli ter hervorming van het EU-landbouwbeleid. Zoals bekend heeft Nederland tot nu toe een vrij controversieel standpunt ingenomen over dit EU-landbouwbeleid: Eerst hervorming, dan pas uitbreiding van de EU. Op 23-10 zal hierover een definitief standpunt in de Tweede Kamer worden bepaald.

Naar mijn mening kunnen deze landbouwsubsidies inderdaad vrijwel worden afgebouwd, maar dan op een manier dat er geen verdere kaalslag onder de boeren plaats vindt zowel in de oude als nieuwe EU-landen, maar vooral ook in ontwikkelingslanden. Dit laatste zou namelijk gebeuren als het standpunt van de VVD en eventueel andere partijen gevolgd zou worden.

De oplossing ligt ten eerste in een herstel van de situatie van voor 1992, toen de zogenaamde MacSharry-hervormingen werden doorgevoerd: verlaging van de garantieprijs en importheffing voor met name graan en rundvlees, en als gedeeltelijke (!) compensatie hiervoor dure inkomenstoelagen. Met deze inkomenstoelagen subsidieren we in feite de multinationale (graan)handel en verwerkende industrie, die hiermee goedkoop graan kunnen inkopen zonder dat consumenten hier iets van merken middels een lage prijs, of deze in ontwikkelingslanden kunnen dumpen. Boeren schieten hiermee namelijk niets op, zij worden maar gedeeltelijk gecompenseerd. Daarbij laten we nog steeds tariefvrij veevoer toe uit de VS en Latijns Amerika, dit is voornamelijk (genetisch gemanipuleerd) soja(schroot) en mais(gluten). Door dit goedkoop veevoer wordt vervolgens de intensieve veehouderijsector in de EU, en met name Nederland bevoordeeld, boven extensieve rundveeteelt die vooral te maken krijgen met lage wereldmarktprijzen en concurrentie van met name Latijns Amerikaans rundvlees (overigens wel tegen MKZ-geënt). In de VS en Latijns Amerika profiteren vooral grote landbouwbedrijven hiervan, die ten koste van (de voedselzekerheid van) kleine boeren en natuur en milieu voor de exportmarkt produceren, met in de VS ook weer grote inkomenssubsidies.

Mijn alternatief betekent een meer zelfvoorzienende benadering per regio, echter uitgaande van bindende internationale verdragen op gebied van handel, milieu en arbeidsomstandigheden. De onderdelen van dit alternatief binnen WTO en EU, die op termijn voor de meeste landbouwproducten zou kunnen gelden zijn:

- Binnen de WTO wordt het concept 'voedselsoevereiniteit' geaccepteerd, wat er op neer komt dat landen of handelsblokken, de eigen voedselproductie via eigen boeren mogen beschermen tegen dumping en kwalitatief slechte importen.
- Importbescherming (via heffingen) op een prijsniveau waar tegen de boeren met inbegrip van maatschappelijke eisen op gebied van voedselzekerheid en -veiligheid, milieu, arbeidsomstandigheden en dierenwelzijn, kostendekkend kunnen produceren. In de EU moeten deze maatschappelijke eisen tevens op een hoger niveau worden geharmoniseerd. Onderdeel hiervan is het weer invoeren van importheffingen op al het veevoer (dat veelal genetisch gemanipuleerd is) uit met name de VS en Zuid-Amerika.
- Productiebeheersing die is afgestemd op de eigen nationale consumptie (of EU-consumptie in het geval van de EU) is noodzakelijk, om lage prijzen (en dus prijsondersteuning) en dumping in ontwikkelingslanden te voorkomen. Ook voor tropische (voedsel)producten zouden hiertoe OPEC-achtige organisaties moeten worden opgericht, die de huidige desastreuze situatie voor koffieboeren zouden hebben voorkomen.

- Exportsubsidies en inkomenstoelagen in de EU, en exportkredieten, inkomenstoelagen en oneigenlijke voedselhulp in o.a. de VS, worden afgeschaft.
- Alleen EU-boeren die extra inspanningen leveren op gebied van natuur, milieu en/of landschap, bovenop de al verhoogde maatschappelijke eisen, krijgen hiervoor een vergoeding voor groene diensten. Vooral in de nieuwe EU-landen als Polen is dit noodzakelijk omdat zij nog niet dezelfde desastreuze schaalvergroting hebben ondergaan als boeren in West-Europa. Ook produceren zij vaak op een milieuvriendelijke methode. Het is van groot belang dat boeren ook in deze landen met vaak een hoge werkloosheid, kunnen blijven bestaan als ondersteuning van de lokale economieën, het platteland en de natuur.
- Producten die niet voldoen aan de eisen waaraan de eigen boeren moeten voldoen mogen aan de grens worden geweerd. Hierdoor wordt voorkomen dat de multinationale verwerkende industrie en handel, op zoek gaan naar de laagste prijs wat meestal inhoudt een *race-to-the-bottom* op gebied van milieu-, voedselveiligheids-, arbeidsomstandigheden-, en dierenwelzijnseisen, en een zo laag mogelijke belastingafdracht in de landen van herkomst.
- Markttoegang uit ontwikkelingslanden wordt alleen geboden voor tropische producten die we hier niet kunnen verbouwen. Daarnaast worden deze tropische producten alleen toegelaten wanneer ze zijn geproduceerd via het Fairtrade principe (kostendekkende prijs), terwijl deze productie niet ten koste van de natuurlijke hulpbronnen en de voedselzekerheid op lange termijn mag gaan.
- Dit alles lijkt veel op het huidige EU-suikersysteem waarvan veel ACP-landen (ex-koloniën in Afrika, het Caribisch gebied en de Stille Oceaan) via importquota naar de EU afhankelijk zijn. Minst ontwikkelde landen (MOL's) krijgen analoog aan het ACP-principe bij suiker, een quotum tot de EU voor tropische producten, waarbij men een vergelijkbare hoge prijs krijgt. De zojuist gestelde maatschappelijke eisen aan dit quotum blijven echter gelden.
- Om een begin te maken met het internaliseren van milieukosten op gebied van uitputting en vervuiling is een internationale energieheffing eerste prioriteit.
- Compensatie voor de laagste inkomensgroepen voor een iets hogere voedselprijs. Deze uitgaven kunnen meevallen door de momenteel abnormaal hoge marges tussen boerenprijs en winkelprijs, als gevolg van de concentratie van multinationals in handel en industrie.

Voordelen zijn een drastische daling van het EU-landbouwbudget, een soepele EU-uitbreiding, behoud van werkgelegenheid op het platteland (in nieuwe lidstaten) waardoor er ook minder mensen de drang zullen voelen naar de stad of naar het Westen te verhuizen, bescherming van natuur, landschap en milieu, een drastische afname van de uitstoot van fossiele brandstoffen in verband met verminderd transport, en een einde aan de dumping in ontwikkelingslanden, waardoor boeren in staat zijn om voor hun eigen regionale markt te produceren. Om ontwikkelingslanden verder te ondersteunen is het zaak dat de onhoudbare schulden worden kwijtgelaten onder voorwaarde van een duurzame ontwikkeling, en dat er een einde komt aan de tariefescalatie van het Westen op bewerkte tropische producten.

Dit is een betere oplossing dan de huidige roep om verbeterde markttoegang voor onbewerkte landbouwproducten van ontwikkelingslanden tot het Noorden, omdat dit niets meer betekent dan dat hun hulpbronnen worden ingezet voor nog meer luxe consumptie van het Noorden. Hiervan profiteren niet de kleine boeren en consumenten in het Noorden (zoals blijkt uit de huidige koffieprijs in de winkel), maar vooral de multinationals in toevoer, verwerking en handel, en grootgrondbezitters.

Deze voorstellen zijn haalbaarder dan gedacht wordt. Door als EU binnen de WTO voor deze zelfvoorzienende benadering te kiezen en te erkennen dat landbouwproducten door hun specifieke karakter niet te vergelijken zijn met industriële producten, kunnen we de steun verwachten van de meeste ontwikkelingslanden. We kunnen dan een blok vormen tegenover de

VS en Cairns-landen (landen als Australië, Canada, Brazilië, Thailand en de Filippijnen) die wel voor een verdere liberalisering binnen de landbouw zijn. Deze laatste ontwikkelingslanden en met name hun elite, verwachten veel van een geliberaliseerde wereldhandel, maar hun regeringen komen absoluut niet op voor de armste lagen van hun (boeren)bevolking die veel meer nadelen hiervan ondervinden door de huidige dumping. Binnen Nederland kunnen we naar verwachting de steun verwachten van milieu- en ontwikkelingsorganisaties (al zal dit nog veel discussie vergen), en van de boerenbevolking die het voortbestaan van hun bedrijf belangrijker vinden dan schaalvergroting en concurrentiekracht op de wereldmarkt. Verenigingen als het NAJK (ruim 18.000 jonge boeren), de Nederlandse Akkerbouw Vakbond, de Nederlandse Melkveehouders Vakbond en het Platform Aarde Boer Consument zitten al op deze lijn. Nu de LTO, en de politiek nog.

Guus Geurts

Student Milieu en Ontwikkeling KU Nijmegen, en schreef een scriptie over dit onderwerp. In deze scriptie, die te downloaden is via www.guusgeurts.nl, ga ik ook in op de achterliggende neoliberale visie en alternatieven hiervoor, de werking van de vrije-markt-theorie in de landbouw en de invloed van beleid van Wereldbank en IMF. Reacties via guusgeurts@yahoo.com.

Op 31 oktober is de definitieve versie in PDF-formaat en Word-formaat te downloaden, het verschil tussen de concept- en definitieve versie, zijn met name twee bijlagen (o.a. over het concept ecologische schuld).

December 2022 link naar deze scriptie:

<https://guusgeurts.nl/gg/wp-content/uploads/2022/12/02-scriptie-Liberalisering-in-de-landbouw-een-heilloze-weg.pdf>

18 oktober 2002